

Edebi Dizgede Söylemin Çeviri Yoluyla İnşası: Saatler Eseri Üzerine Bir Çözümleme*

MERTCAN OKUL**

Öz

Bu çalışma, 1998 yılında ilk kez basılmış Micheal Cunningham tarafından yazılmış ve 1999 yılında Pulitzer ve Pen Faulkner ödüllerinin sahibi olan *The Hours* isimli eserin üç çevirisini konu edinmektedir. Üç kadının (Virginia Woolf, Laura Brown, Clarissa Vaughan) üç zaman dilimindeki (1923, 1951, 2001) anlatılarının kesişimini ortaya koyan *The Hours* toplumsal cinsiyet rollerini ve mekanlara hapsedilmiş kadınların, ataerkil hayat düzeni içerisindeki var olma çabalarını konu almaktadır. Çalışmanın bütüncesini, Can Yayınları tarafından 2000 yılında basılan *Saatler* isimli İlknur Özdemir tarafından çevrilen eser, Kırmızı Kedi Yayınları tarafından 2017 yılında basılan *Saatler* isimli yine Özdemir tarafından çevrilen eser ve Kırmızı Kedi Yayınları tarafından 2024 yılında basılan *Saatler* isimli Öykü Gizem Gökgül tarafından çevrilen eser oluşturmaktadır. Özdemir'in 2000 yılındaki çevirisinin Dünya Kitap Dergisi, Çeviri Ödülü'ne layık görülmüştür. Bu bilgilerden hareketle, bu çalışma söylemin dolaşıma girmesini sağlayan bir araç olarak çeviriyi incelemeyi ve ötekileştirici söylemin edebi dizgede nasıl yankı bulduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. Bu amaçlara, çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan Nikolas Coupland (2010) tarafından ortaya atılmış ötekileştirici söylem stratejileri ile ulaşılmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın yöntemsel bakış açısını eleştirel söylem çözümlemesi oluşturmaktadır. Çalışmanın giriş kısmından sonra, çeviri ve söylem ilişkisinden, öteki ve ötekileştirmeden söz edilmekte ve ardından kuramsal çerçeveye geçilmektedir. Kuramsal çerçeveyi takiben yöntem kısmına yer verilmiştir. Ardından kaynak metin ve erek metinler tanıtılmış böylelikle eserin artalanına inilmektedir. Çözümleme bölümünde kaynak metin ve erek metinler üzerine karşılaştırmalı nitel bir çözümleme gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın tartışma ve sonuç kısmında, araştırma soruları cevaplandırılmaktadır. Çalışmanın sonucunda ise Özdemir'in çevirilerinde, Gökgül'ün çevirilerine göre daha fazla ötekileştirici söyleme yer verildiği vurgulanmıştır.

Anahtar sözcükler: söylem, çeviribilim, eleştirel söylem çözümlemesi, ötekileştirici söylem stratejileri, *Saatler*

The Construction of Discourse Through Translation
in Literature: An Analysis of the *Hours*

Abstract

This study focuses on three translations of *The Hours* by Michael Cunningham, originally published in 1998 and awarded the Pulitzer Prize and the Pen Faulkner Prize in 1999. *The Hours*

*Bu çalışma 02.10.2024 tarihinde, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi'nde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, E-posta: mertcanokul@hacettepe.edu.tr, ORCID ID: 0009-0003-8445-8552.

Gönderilme Tarihi: 15 Aralık 2024

Kabul Tarihi: 14 Mart 2025

highlights the convergence of three women's narratives (Virginia Woolf, Laura Brown, Clarissa Vaughan) over three periods (1923, 1951, 2001), addressing gender roles and the struggles of women confined within places to navigate the patriarchal structure of society. The corpus of the study consists of *Saatler*, published by Can Publishing in 2000 and translated by İlknur Özdemir; *Saatler*, published by Kırmızı Kedi Publishing House in 2017 and translated by İlknur Özdemir; and *Saatler*, published by Kırmızı Kedi Publishing House in 2024 and translated by Öykü Gizem Gökgül. The translation of Özdemir in 2000 received the translation prize of Dünya Book Magazine. In line with this, the current study seeks to investigate translation as a mechanism facilitating the circulation of discourse and to demonstrate the impact of othering discourse inside the literary system. The study reaches out to attain these purposes through the othering discourse strategies put forward by Nikolas Coupland (2010), which serve as the theoretical framework. The study employs critical discourse analysis as its methodological perspective. Following the study's introduction, the interplay between translation and discourse and the concepts of the other and othering, are addressed before the theoretical framework is presented. The methodology section is included after the theoretical framework. Subsequently, the source text and the target texts are introduced, and the background of the work is presented. A comparative qualitative analysis of the source and target texts is performed in the analysis part. The discussion and conclusion sections of the paper address the research questions. The conclusion highlights that Özdemir's translations contained a greater amount of othering discourse compared to Gökgül's translations.

Keywords: discourse, translation studies, critical discourse analysis, othering discourse strategies, *The Hours*

GİRİŞ

Söylemin tanımlanmasına ilişkin farklı yaklaşımlar ortaya konmuştur. Meriel Bloor ve Thomas Bloor (2007) söylemi sözlü, yazılı ve görsel temsiller aracılığıyla bireyler arasında gelişen iletişim ve sembolik etkileşim olarak tanımlamaktadır.¹ Jay Lemke (1995, s. 5) ise söylemin çok yönlü bir kavram olduğuna dikkat çekerek sözlü dil olarak tanımlanabileceğini buna ek olarak, iletişimin toplumsal süreci olarak da genellenebileceğini ifade etmektedir. Öteki taraftan, Gülsüm Songül Ercan ve Pınar Danış (2019 s. 527) söylemi dilin düşüncüyü ifade etme, kişilerarası iletişim kurma ve denetim sağlama kullanımlarının tümü olarak adlandırmaktadır. Söylem çalışmalarında önde gelen isimlerden biri olan Norman Fairclough (1992) ise söylemi en geniş anlamda yazılı ve sözlü dil kullanımı ve toplumsal bir uygulama biçimi olarak tanımlamaktadır. Farklı şekillerde tanımlanan söylem, çeviri ile yakından ilişkilidir. Çeviri söylemi dolaşıma sokan bir araç olarak işlev görmektedir. Çeviri dizgelerde dolaşıma girmekte ve o dizgeleri şekillendirmektedir.

Mehmet Rifat (1998 s. 113) bildirişim amacı taşıyan veya taşınan her anlamlı bütünü farklı birimlerden meydana gelmiş bir dizgeyi oluşturduğunu vurgulamaktadır. Buradan hareketle, edebiyatın oluşturduğu dizgeye edebi dizge adı verilebileceği söylenebilir. Bu çerçevede bir edebi eser olan *The Hours* (*Saatler*) isimli eser çalışmanın çözümleme nesnesini oluşturmaktadır. *Saatler*,

¹ Aksi belirtilmediği takdirde yapılan tüm çeviriler yazara aittir.

Amerikalı yazar Micheal Cunningham tarafından kaleme alınan, 1998 yılında ilk kez basılan ve dram türünde bir eserdir. *Saatler* ünlü yazar Virginia Woolf'a (1882- 1941) ve 1925 yılında yayımlanan *Mrs. Dalloway* isimli eserine anıştırma niteliği taşımaktadır. Nitekim, Woolf'un kendisi de *Saatler* isimli eserde bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, romanın anlatı tekniği de Woolf'un bilinç akışı tekniğine benzerlik gösterir. Romanda üç farklı kadının, üç farklı zaman dilimindeki anlatıları doğrusal olmayan bir anlatı tekniğiyle sunulmuştur. Söz gelimi, eserde paralel olarak ilerleyen fakat ayrı olay örgüleri, ya da ana olay örgüsü içinde farklı hikayelerin anlatılması gibi yöntemler göze çarpmaktadır. Olay örgülerinin içinde yer yer kadınların bastırılmış ya da toplum tarafından ötekileştirilmiş hislerine de yer verilmiştir. Bu özelliği ile eser ötekileştirici söyleminin incelenmeye değer olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışma söylemi edebi dizgede dolaşıma sokan ötekileştirici söyleme² odaklanmaktadır. Ötekileştirme Coupland (2010) tarafından bir birey veya topluluğun dilsel yollarla toplumun geri kalanından *normal dışı*, *aykırı* ve *sapmış* olarak nitelenerek ayrıştırılması olarak ifade edilmiştir. Buradan hareketle, bu çalışma söylemin dolaşıma girmesini sağlayan bir araç olarak çeviriyi ve ötekileştirici söylemin edebi dizgedeki yansımalarını çözümlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçlara ulaşmak için çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan Coupland'ın (2010) ötekileştirici söylem stratejilerinden yararlanılmaktadır. Çalışma ötekileştirici söylemi eleştirel bir bakış açısı ile ele alacağından, çalışmanın yöntemsel bakış açısını eleştirel söylem çözümlemesi oluşturmaktadır. Bu çerçevede, çalışma bazı araştırma soruları üzerine inşa edilmiştir. Bu araştırma soruları şu şekilde sıralanabilir:

1. *Saatler* adlı eserin çevirilerinde hangi söylem stratejilerinin kullanıldığı söylenebilir?
2. Ötekileştirici söylemin edebi dizgedeki varoluşu hangi unsurlar ile sağlanmaktadır?
3. Adlandırılan söylem stratejilerinin altında yatan olası nedenler neler olabilir?

Çalışmanın giriş kısmından sonra, çeviri ve söyleme ilişkin kesişimden, öteki ve ötekileştirmeden söz edilmekte ardından kuramsal çerçeveye geçilmektedir. Kuramsal çerçevede Coupland (2010) tarafından ortaya konulmuş ötekileştirici söylem stratejileri açıklanmaktadır. Kuramsal çerçeveyi takiben yöntem kısmına yer verilmektedir. Ardından kaynak metin ve erek metin tanıtılmakta böylelikle eserin art alanına inilmektedir. Çözümleme bölümünde kaynak metin ve erek metinler üzerine karşılaştırmalı nitel bir çözümleme gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın sonuç ve tartışma kısmında ise araştırma soruları yanıtlanmakta, çalışmanın amaçlarına ulaşmış olup olmadığı üzerine ve gelecek çalışmalar hakkında tartışmalara yer verilmektedir.

Çalışma söylemleri çeviri yoluyla çözümlemek üzere yola çıktığından, bu iki kavramın tanımlanması ve arasındaki ilişkilerin ortaya konması gerekmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın ilk kısmını söylem ve çevirinin ilişkilendiği noktaları ele alan bölüm oluşturmaktadır.

1. SÖYLEM VE ÇEVİRİ İLİŞKİSİ

Dilin söylemsel ve toplumsal pratik olarak incelenmesi, sadece metinlerin ya da üretim ve yorumlama süreçlerinin çözümlenmesi değil aynı zamanda toplumsal koşulların ve kurumların

² Ötekileştirici söylemi konu edinen diğer çalışmalar için bakınız; Jarowski & Coupland (2005), Alp (2018), Kansu-Yetkiner (2021), Erkazancı Durmuş (2022).

çözümlemesidir (Fairclough, 2001, s. 20-21). Bu noktada söylem çözümlemesinin birçok disiplinin iş birliği içinde çalışma yapabileceği bir alan olduğu söylenebilir. Söyleme dair yapılan çalışmalar da bu multidisipliner yönü vurgulamaktadır (bkz. Wodak, 2001, 2014). Nitekim, toplum gibi karmaşık bir olgunun tek bir disiplin ile tüm yönleriyle incelenmesi mümkün değildir.

Söylem aynı zamanda toplumsal olarak inşa edici bir role sahiptir. Kendisini doğrudan ve dolaylı olarak biçimlendiren ve kısıtlayan toplumsal yapının temelinde yatan ilişkiler, kimlikler ve gelenekler kadar bu yapının kurallarının ve geleneklerinin oluşumuna da katkıda bulunmaktadır. Toplumsal bir pratik olarak söylem yalnızca dünyayı temsil etmez; aynı zamanda anlamdaki dünyayı belirtir, çözümler ve inşa eder (Fairclough, 1992, s. 64). Diğer bir deyişle, hali hazırda var olan yapıyı betimlemesinin yanında kimi zaman var olması istenen yapıyı da anlatır.

Söylemin kapsama alanının genişliği, içinde taşıdığı alt alanların fazlalığındandır. Dili sosyal bir uygulama alanı olarak benimseyen, dil ile iktidar arasındaki ilişkilere odaklanan eleştirel söylem çözümlemesi ise bu alt alanlardan biridir. Eleştirel söylem çözümlemesi, sosyal eşitsizlik, ayrımcılık, iktidar ve hegemonya gibi disiplinlerarası ve disiplinler ötesi çok yönlü bir yaklaşım gerektiren karmaşık toplumsal olguları inceler (Şah, 2020, s. 210). Nitekim, toplumun sadece dilsel ya da sadece dil ötesi öğeler ile incelenmesi sağlıklı bir sonuç ortaya çıkarmaz. Sakibe Nalan Büyükkantarcıoğlu'nun (2006, s. 94) da altını çizdiği üzere incelenmesi gereken noktalar anlam ile gösterge arasında köprü olan toplumsal, politik ve tarihsel süreçlerdir. Toplumda kendi içinde farklı olguları barındırdığından incelenmesi de aynı olguları inceleyen disiplinler ile yapılmalıdır bu disiplinler söz gelimi: psikoloji, dilbilim, sosyoloji ve çeviribilim gibi farklı disiplinler olabilir.

Bu noktada çeviri ve söylemin ilişkisine değinmek gerekmektedir. Çeviri tarihine bakıldığında, çeviri de söylem gibi ilk olarak dilsel aktarımlar üzerinden incelenmiştir (bkz. Snell-Hornby, 2006). Bu dönemden sonra, kültürel dönemeç (*cultural turn*) adı verilen bir dönemden bahsedilmektedir (Bassnett & Lefevere, 1990, s. 1-14). Bu dönemeç ile çevirinin salt dilsel bir aktarım değil aynı zamanda kültürel bir aktarım olduğu da vurgulanmaya başlanmıştır. Söylem de benzer bir yol haritası izlemekte ve gittikçe kapsama alanını genişletmektedir. Zamanla, sadece dilsel öğeler üzerinden söylemi çözümlmek yerine araştırmacılar söylem üzerinden ideolojileri, adetleri, gelenekleri; hatta insanı ve toplumu incelemiştirlerdir. Söylem çözümlemesi kapsama alanını genişleterek son yıllarda göstergeleri de içine alan yöntemler geliştirmektedir. Örneğin, Gunter Kress ve Jeff Bezemer (2023) tarafından geliştirilen çok modlu söylem çözümlemesi (*multimodal discourse analysis*), göstergeleri de dahil ederek, kapsama alanı yüksek bir yapı oluşturmaktadır.

Çeviribilim ve söylem çözümlemesi ilişkisine dayanan çalışmalardan bazıları kültürel ve ideolojik bağlamı incelemektedir (Darwish, 2010; Ietcu-Fairclough, 2008). Isabela Ietcu-Fairclough (2008) çalışmalarında çevirinin dilsel bir oluş değil ideolojik bir oluş olduğuna da dikkat çekmiştir. Buna ek olarak, Binhua Wang ve Jeremy Munday (2020), söylem çözümlemesinin sözlü çeviri üzerindeki kültürel ve ideolojik etkilerinin nasıl ortaya çıktığını incelemektedir. Kültürün ve ideolojinin ele alındığı her noktada eleştirel bir bakış açısı geliştirmek, olay ve olguları ele alırken sistematik olmayı getirir. Bu doğrultuda, Kyung Hye Kim (2020) eleştirel söylem çözümlemesini çeviribilim için bir çerçeve olarak incelemekte ve öğrenciler için alıştırma sunmaktadır. Öteki taraftan, çeviribilim ve söylem çözümlemesinin doğrudan ilişkisine dayanan çalışmalar da mevcuttur. Örneğin, Munday ve Meifang Zhang (2015), söylem çözümlemesinin çeviribilim ile nasıl

ilişkilendiğine dair temel bilgileri derlemiştir. Söylem ve çeviri ilişkisine ek olarak, üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise söylemin şeklidir. Bu çalışmada söylemin ötekileştirici bir vasıta olarak kullanıldığı ötekileştirici söyleme odaklanılacağından, öteki ve ötekileştirici söylemin köklerine inilmesi gerekmektedir.

2. ÖTEKİ VE ÖTEKİLEŞTİRİCİ SÖYLEM

Ötekileştirici söylemi anlamlandırmak adına ilk olarak bahsedilmesi gereken konu ötekinin kendisinden başkası olamaz. Tarihsel düzlem içerisinde öteki ve ötekileştirme farklı disiplinlerin bakış açılarından ortaya konmuştur. Köklerine inildiğinde, Jacques Lacan'ın psikanalitik kavramlarına dayanan ötekileştirme terimi, Gayatri Chakravorty Spivak (1988) tarafından postkolonyal kuram bağlamında yeniden ortaya atılmış ve o zamandan beri özellikle antropolojide yaygın olarak kullanılmaktadır (Thomas-Olalde vd., 2011, s. 27). Edward Said ve Homi Kharshedji Bhabha, ötekileştirme olarak tanımlanabilecek söylemsel ve siyasi pratiklerle ilgilenen önde gelen araştırmacılarıdır.

Bu kavramın kuramsal ve analitik özünün kavranması için özne ve benlik ilişkisi mercek altına alınmalıdır. Lacan Türkçeye *Ayna Evresi* şeklinde çevrilmiş bir kuram ortaya atmıştır. Lacan'a göre benlik aldanmanın, yabancılaşmanın, kendini aldatmanın başlıca mecrasıdır (Başer, 2020, s. 67). Başer'in (2020, s. 67) üzerinde durduğu üzere, ayna kuramının en önemli iddialarından biri insan benliğinin aslında özdeşleşme ve yabancılaşma suretiyle başkalarının benliğinden ödünç alındığıdır. Bu kavramlar, her ne kadar soyut kavramlar gibi görünseler de Lacan'ın ayna kuramı detaylı örnekler ile desteklendiğinde somut bir hal alır.

Lacan (1949) "The Mirror Stage as Formative of the Function of the I as Revealed in Psychoanalytic Experience (Psikanalitik Deneyimlerde Ortaya Çıkan Benlik Fonksiyonunun Şekillenmesinde Ayna Evresi)" başlıklı bildirisinde, ayna evresi teorisinin temelini açıklamakta ve bireyin benlik algısının oluşum sürecini incelemektedir (Lacan, 1949, ss. 75-81). Lacan'a göre, bebek 6-18 aylıkken aynada ya da yansıma yapan bir başka unsurda kendi yansımını tanır ve bu yansıma ile özdeşleşir. Ancak bu özdeşleşme, gerçekte parçalı bir varoluşa sahip olan bebeğin, bütünlük illüzyonuna kapılmasıyla gerçekleşir. Bu süreç, bireyin *ben (ego)* algısının köklerini oluşturur ancak aynı zamanda yabancılaşma ve bölünme hissini de yanında getirir. Ayna evresi, bireyin hem kendini hem de çevresindeki *ötekiler* ile ilişkisini şekillendiren, dil ve kültür yoluyla pekişen bir süreçtir (Lacan, 1949, ss. 75-81). Özetle, Lacan'ın bu kuramı özne kendini tanımlamak için ayırıcı özelliklere ihtiyaç duyduğunu ve bu özelliklerin bazı topluluklardan ayrılmasında rol oynadığını anlatır.

Söyleme dair çalışan araştırmacıların öteki ve ötekileştirmeye dair farklı bakış açıları mevcuttur. Michel Foucault (1988), kendini ifşa etmenin kendi benliğinden feragat etmek olduğu üzerinde durur. Bu ifade, bireyin öznel sınırlarını aşarak toplumsal normlara ve güç dinamiklerine uyum sağlama biçimini ifade eder. Bu durum, bireyin öteki olmamak için geliştirdiği bir savunma mekanizması olarak adlandırılabilir. Ötekileştirmeye dair bir diğer görüş ise ünlü dilbilimci Teun Adrianus van Dijk'a aittir. Van Dijk (1993, 1998) gruplar arası *biz ve onlar* ikiliğini ideolojik manipülasyonların temel bir aracı olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, *biz* olumlu, *onlar* ise

olumsuz olarak sunulan sezdirimler içermektedir. Bu strateji, *üst grup* ve *alt grup* ayrışımını ifade eder ve belirli grupların *öteki* olarak yansıtılmasıyla sonuçlanır.

Ötekileştirme kavramı nasıl yapıldığı ve kime yapıldığına göre farklı kategorilerde incelenebilir. Bu noktada, çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan ötekileştirici söylem stratejilerinin tanımlanması gerekmektedir. Ötekileştirici söylem stratejileri çalışmanın çözümleme nesnesindeki stratejileri adlandırmakta kullanılacağından detaylı olarak ele alınmıştır.

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bir ideolojinin (yeniden) üretiminde söylemin rolü, toplumsal sorunların ve süreçlerin çözümlenmesinde ve eleştirilmesinde kilit noktadır. İdeolojiler ve toplumsal normlar ışığında tanımlamalar yapılır ve bu tanımlamalar *normal* olarak adlandırılmış unsurları temel alır. Coupland (2010, s. 241), toplumsal normlara ilişkin Lacan'dan alıntı yaparak, kadınların erkek öznelere eksik birer yansıması olarak etiketlendiğinden söz etmektedir. Bu örnek hali hazırda toplumsal olarak kabul görmüş, norm haline gelmiş, ötekileştirilmiş kadını ve onu ötekileştiren erkek egemen yapıyı gözler önüne sermektedir.

Coupland (2010) söylem stratejilerini ortaya atarken, ötekinin temsiline odaklanmaktadır. Coupland beş farklı ötekileştirici söylem stratejisi sunmuştur. Coupland (2010, s. 242) söylem yoluyla temsilin, *toplumsal bütünleşmeye* ve *uyuma* katkıda bulunduğu gibi, toplumsal *ayrışmaya* ve *dışlanmaya* da neden olabileceğini vurgulamıştır. Buna ek olarak, Hilal Erkazancı-Durmuş'un (2022, s. 46) vurguladığı üzere, ötekileştirmeye yönelik söylemlere eleştirel söylem çözümlemesi bakış açısıyla bakılması ötekileştirilen kişilerin hangi stratejilerle toplumdan ayrıştırıldığını ortaya koymaktadır. Buradan hareketle, ötekileştirici söylemin çözümlenmesinin, toplumun çözümlenmesi anlamına geldiği bir kez daha söylenebilmektedir.

Bahsi geçen söylem stratejileri şu şekilde sıralanabilir: (1) aynılaştırma (*homogenisation*), (2) anlam kötülenmesi (*pejoration*), (3) bastırma/azınlıklaştırma (*suppression/ silencing*), (4) özgürlükçü ve hoşgörülü görünme (*displaying liberalism*), ve (5) hoşgörüyü saptırma (*subverting tolerance*) başlıkları altında incelenebilir (Coupland, 2010, ss. 248-254)³. Bu stratejilerden ilki olan aynılaştırma söylem stratejisi bireylerin *ten rengi*, *duruş şekli*, *dini inançları* ve *üslubu* üzerinden tektipleştirilerek inşa edilen bir stratejidir (Coupland, 2010, ss. 248-250). Coupland'ın (2010, s. 248) ifade ettiği üzere, bu ötekileştirme stratejisi iç grup üyelerindeki bireyler arası veya alt gruplar arası farklılıkları işaret eden özelliklere (sosyal veya mesleki statü göstergesi, kişisel özellikler vb.) odaklanmaktadır ve bunu *normalleştirme* ya da *anormalleştirme* üzerinden yapmaktadır. Özetle, tektipleştirilen özellik örneğin *İslamcı radikal* ifadesi ile tüm İslamiyet'i benimseyen kitlelere, *Müslüman kökten dinci* ifadesiyle tüm Müslümanlara atfedilmektedir. Kullanılan bu tür söylemler zamanla toplumların kültürüne yerleşir ve yer edinir.

Anlam kötülenmesi söylem stratejisi ötekileştirmenin en bariz ortaya konduğu strateji olarak addedilebilir. Anlam kötülenmesinin temelinde bir birey, grup ya da daha daha büyük kitlelere olumsuz özellikler yüklenmesi yatmaktadır. Bazı kitlelere atfedilen *barbarlık*, *tembellik*, *kabalık* gibi

³ Coupland'ın (2010) ötekileştirici söylem stratejilerinin çevrilmesinde, uygun olduğu gözetilerek, Erkazancı-Durmuş'un (2022) makalesinde kullandığı çeviriler esas alınmıştır.

ifadelerin kullanımı bu söylem stratejisinin kapsama alanında değerlendirilebilir (Coupland, 2010, ss. 250-251). Ayrıca, *nefret söylemi* de bu çerçevede ele alınabilir. Öteki taraftan bastırma/azınlıklaştırma söylem stratejisi bir yandan bazı kitlelerin temsilini azaltma ve kısıtlama yollarıyla ortaya konabilirken, diğer bir yandan kitleleri azınlıkta gibi göstererek de yaratılabilir. Kadınlar için kullanılan *ev hanımı* imgesi bu strateji çerçevesinde ele alınabilir. Tüm kadınları ev hanımı olarak nitelemek ev hanımı olmayan kadınları ayırtmak ve ötekileştirmek anlamına gelmektedir (Coupland, 2010, s. 252; Talbot, 2000).

Hoşgörülü görünme söylem stratejisi hoşgörülü görünmeye çalışılmasıyla fakat aslında dolaylı ifadelerle ötekileştirici söylemin yayılmasına sebebiyet veren bir ötekileştirici söylemdir. Bu ötekileştirici söylem stratejisi *ırkçılığı*, *yaş ayrımcılığını* ya da *homofobi* gibi ideolojileri meşrulaştırmayı da beraberinde getirmektedir (Coupland, 2010, s. 253-254). Son olarak, hoşgörüyü saptırma stratejisi ise, olumlu bir imge oluşturmaya çalışırken mizah yoluyla aşağılama ya da ötekileştirme söylemine başvurulmasına dayanmaktadır. (Coupland, 2010, s. 254). Ek olarak, bu söylem stratejilerinin nasıl gün yüzüne çıkarılacağı ve çalışmanın kuramsal çerçevesinin nasıl kullanılacağı aşağıda detaylandırılmıştır.

4. YÖNTEM

Bu çalışma söylemi, eleştirel söylem çözümlemesi bakış açısıyla ele almaktadır. Aynı zamanda çalışmanın betimleyici, karşılaştırmalı, ürün odaklı ve metinsel çözümlemelere dayanan bir vaka çalışması olduğu söylenebilir (Toury, 2012, s. 12). Aşağıda, bu çalışmanın yöntemsel çatısını oluşturan eleştirel söylem çözümlemesi üzerinde durulmuştur. Söylem çözümlemesi gerçekleştirilirken araştırmacılar tarafından farklı yaklaşımlar geliştirildiği ifade edilmelidir. Bu yaklaşımlar *betimleyici* (Labov & Fanshel, 1977; Sinclair & Coulthard, 1975; Stubbs, 1983) ve *eleştirel* (van Dijk, 1998; Fairclough, 1989; Wodak, 2001) olarak ikiye ayrılabilir. Betimleyici yaklaşımda amaç, dilin işleyiş biçiminin anlaşılması ve betimlenmesidir. Eleştirel yaklaşımda ise amaçlanan yalnızca dilin nasıl işlediğini betimlemek değildir. Amaç, aynı zamanda, araştırılan toplumsal ve politik konuları, sorunları ve anlaşmazlıkları gündeme getirmek ve söz konusu olgulara müdahale etmektir (Gee, 2011, s. 9). Bu çalışmanın ise eleştirel bir çalışma olduğu söylenebilir.

Eleştirel söylem çözümlemesinden bahsetmeden önce, ilk olarak 1970'lerin sonuna doğru gelişen eleştirel dilbilimden bahsedilmelidir. Eleştirel dilbilimin kökleri Michael Alexander Kirkwood Halliday'in (1975) Sistematik İşlevsel Dilbilim (*Systemic Functional Linguistics*) yaklaşımına dayanmaktadır. Eleştirel dilbilimin ilk çalışmaları İngiltere menşeli East Anglia Grubu tarafından ortaya konmuştur. Ardından, Kress ve Hodge (1979), van Dijk (1985), Fairclough (1989) ve Wodak'ın (1989) çalışmaları eleştirel dilbilimin ilkelerinin, uygulamalarının açıklanması ve geliştirilmesinde büyük bir rol oynamıştır. Kress (1990) eleştirel dilbilim çözümlemesi yaklaşımının diğer söylem çözümlemesi türlerinden farklarını konu edinen çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar çeşitli kuramcılar tarafından genişletilmiş ve günümüzdeki eleştirel söylem çözümlemesi anlayışına ulaşılmıştır.

Umut Şah'ın (2020, s. 211) irdelediği üzere, eleştirel söylem çözümlemesi hem bir kuram ve hem de çözümleme yöntemidir. Çıkış noktası ise toplumsal problemlerdir. Söz konusu sorunların altında güç ilişkileri, ideoloji ve baskınlık çatışmaları yatmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi

araştırmacıları kendilerini güçlülerin karşısında, güçsüzlerin yanında konumlandırarak taraf olduklarını açıkça belirtmektedir. Amaç, dil aracılığıyla güçlü grupların ve kurumların güçsüz gruplar ve azınlıklar (kadınlar, mülteciler, kuir bireyler, çocuklar ve engelliler) üzerinde nasıl egemenlik kurduğunu, baskın ideolojilerin nasıl kurgulandığını dilsel çözümlemeler aracılığıyla ortaya koyarak bu kalıplaşmış yapıyı ifşa etmek, şekillendirmek ve değiştirmektir.

Eleştirel söylem çözümlemesi bakış açısıyla yapılan bu çalışmada veriler toplanırken basılı kaynaklar göz önünde bulundurulmaktadır. Çalışmanın örnek seçimi, ötekileştirme söylemlerinin bulunduğu örneklerin tespitini temel alan amaçlı örneklemeyle dayandırılmaktadır (Saldanha & O'Brien, 2014, s. 133). Bu örneklemin içinden temsili örnekler çalışmaya dahil edilmektedir. Bu örnekler çalışmanın çözümleme kısmında detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Çalışmanın bütüncesini oluşturan eserlerin tamamı incelenmiş olup, 47 örnekte ötekileştirici söylem stratejisi saptanmıştır. Bu örneklerden, 19 tanesinde bastırma/azınlıklaştırma, 15 tanesinde aynılaştırma, 10 tanesinde anlam kötülmesi, 3 tanesinde özgürlükçü ve hoşgörülü görünme ötekileştirici söylem stratejisine rastlanmıştır. Eserin tamamı incelenirken, hoşgörüyü saptırma ötekileştirici söylem stratejine ise hiç rastlanmadığından çalışmada bu stratejiyi gösteren bir örneğe yer verilmemiştir. Değerlendirilen örnekler içerisinden, 8 örnek alan kısıtı nedeniyle sunulmaktadır. Buna ek olarak, bu temsili örneklerin 4 farklı stratejinin gösterilmesi öncelenecek çalışmaya dahil edildiği ifade edilmelidir.

5. KAYNAK METİN VE EREK METİNLER

Cunningham'ın 1998 yılında yazdığı *Saatler*, üç farklı kuşaktan üç kadının anlatısını konu alan ödüllü bir romandır. İlk anlatı İngiliz yazar ve feminist Virginia Woolf'un 1923 yılında *Mrs. Dalloway*'i yazarken yaşadıklarını anlatmaktadır. Diğer yandan, ikinci anlatı gazi kocası için bir doğum günü partisi planlayan Amerikalı Laura Brown etrafında şekillenmektedir. Üçüncü anlatı ise, eşcinsel öykü yazarı ve ödüllü bir şair olan Richard'ın ödül alan şiirini kutlamak üzere bir doğum partisi planlayan Clarissa Vaughan'a aittir.

Woolf'un *Mrs. Dalloway*'i ile Cunningham'ın *The Hours*'u arasında bariz metinlerarası ilişkiler vardır ve bu metinlerarası ilişkiler birçok çalışmada vurgulanmıştır (Hughes, 2004; Spengler, 2004; Soy, 2018; Karaca Küçük, 2023). Bu unsurlardan biri, iki metinde de ortaya çıkan paralel feminist temalardır. Ancak Cunningham'ın *Saatler*'i sadece feminist temaları yüceltmekle kalmaz, aynı zamanda Woolf, Brown ve Vaughan'un sırasıyla feminizmin birinci, ikinci ve üçüncü dalgalarını temsil eden anlatılarını da ortaya koymaktadır.

Feminist temaların yanında eserde kuir temsile de yer verilmektedir. Feminist ve kuir temaların altında yatan neden yazarın kuir bir kitleye hitap etmek isteyişinden meydana gelmektedir (Trusnik, 2013, s. 297). Bu yargı Cunningham ile yapılan röportaj kayıtları ile desteklenir niteliktedir. Cunningham bir röportajında Edinsel Bağışıklık Yetmezliği Sendromundan (AIDS) mustarip ve ölmeden önce sadece birkaç roman daha okuyabilecek zamanı olan gey erkekler için yazdığını belirtmiştir (Canning, 2003, s. 92).⁴ Çalışmaya konu olan eserlerin künye bilgileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

⁴ Röportaj metninin tamamı için lütfen bakınız: (Canning, 2003, s. 92).

	Eserin Adı	Kaynak Metin Yazarı/ Erek Metin Çevirmeni	Eseri Basan Yayınevi	Basım Yılı
Kaynak Metin	<i>The Hours</i>	Michael Cunningham	Farrar, Straus ve Giroux Yayıncılık	1998
Erek Metin-1	<i>Saatler</i>	İlknur Özdemir	Can Yayıncılık	2000
Erek Metin-2	<i>Saatler</i>	İlknur Özdemir	Kırmızı Kedi Yayınevi	2017
Erek Metin-3	<i>Saatler</i>	Öykü Gizem Gökgül	Kırmızı Kedi Yayınevi	2024

Tablo 1. Çalışmanın Bütüncesini Oluşturan Eserlerin Künye Bilgileri

Kaynak metin 1998 yılında Farrar, Straus ve Giroux Yayınevi tarafından basılmıştır. Farrar, Straus ve Giroux Yayınevi Amerikan menşeli bir yayınevidir. Farrar, Straus ve Giroux şirketi 1946 yılında Roger W. Straus ve John C. Farrar tarafından kurulmuştur. Yayınevi sıklıkla kurgu, kurgu dışı ve şiir türündeki kitapları ile ünlüdür. Kaynak metnin yazarı ise Michael Cunningham'dır. Cunningham Ünlü Iowa Yazarlar Atölyesi'ni tamamladıktan sonra ilk romanı olan *Altın Devletler'i* (*Golden States*) 1984 yılında yayımlamıştır. 1990 yılında ise *Dünyanın Sonundaki Ev* (*A Home at the End of the World*) ve 1995 yılında ise *Kanlı Canlı* (*Flesh and Blood*) adlı iki roman daha yayımlamıştır.

Erek metin-1, Can Yayınları tarafından 2000 yılında basılmış ve Özdemir tarafından *Saatler* ismiyle çevrilmiştir. Erek metin-1'in çevirmeni Özdemir İstanbul doğumludur. İstanbul Alman Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi' de işletme bölümünden mezun olmuştur. Almanca ve İngilizceden çok sayıda çeviri yapmıştır. Başlıca çevirileri arasında *Amok Koşucusu*, *Utanç* ve *Saatler* dahil olmak üzere birçok eser bulunmaktadır.

Erek metin-2, Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından 2017 yılında aradan on yedi yıl sonra basılan yine Özdemir tarafından *Saatler* ismiyle çevrilmiştir. Erek metin-1 ve erek metin-2 arasında tablo 1'de açıklanmakta olan *bayan* çevirisi haricinde neredeyse hiç fark yoktur. Bu nedenle tablo 1 haricinde erek metin-2'den kesitlere yer verilmemektedir. Buna ek olarak, çalışmanın kapsamı gereği yan metinler çalışmaya dahil edilmese de erek metin-2'nin arka kapağındaki bilgi dikkat çeken bir unsurdur. Erek metin-2'nin arka kapağında "İlknur Özdemir'in 2000 Dünya Kitap Çeviri Ödülü'ne layık görülen ustalıklı çevirisiyle" ifadesi göze çarpmaktadır (*Saatler*, 2017, arka kapak). Bu ifade, dünya çapında bir ödül alındığı izlenimini yaratsa da çevirmen Dünya Kitap Dergisi, Çeviri Ödülü'ne layık görülmüştür.

2024 yılında aradan yedi yıl sonra, yakın bir tarihte raflarda yer bulan ve Gökgül' ün çevirdiği *Saatler* isimli eser ise yine Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından basılmıştır. Bu basımında eserin çevirmeni değiştirilmiş fakat eser yine Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. 2024 yılında basılan bu eserin çevirmeni Gökgül, Özdemir gibi Boğaziçi Üniversitesi mezunudur fakat

okuduğu bölüm çeviribilim bölümüdür. Gökgül, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde Sinema ve Televizyon bölümünde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır (Cunningham, 1998/2024, Gökgül, Çev.). Bu bilgiler ışığında aşağıdaki kısımda örnekler, eleştirel söylem çözümlemesi bakış açısıyla çözümlenecek ve altlarında yatan olası düşünceler üzerine yakın bir okuma gerçekleştirilecektir.

6. ÇÖZÜMLEME

Aşağıdaki kısımda, *Saatler* isimli eserden örnekler eleştirel söylem çözümlemesi bakışıyla çözümlenmekte ve çevirilerde kullanılan söylem stratejileri isimlendirilmektedir. Bu isimlendirme sürecinde Coupland (2010) tarafından ortaya atılan ötekileştirici söylem stratejilerinden yararlanılmıştır. Örneklerde incelenen öğelerde dikkate alınan birim, sözcükler ve sözcük gruplarıdır.

Kaynak Metin (Cunningham, 1998)	Erek Metin-1 (Cunningham, 1998/2000, Özdemir, Çev.)	Erek Metin-2 (Cunningham, 1998/2017, Özdemir, Çev.)	Erek Metin-3 (Cunningham, 1998/2024, Gökgül, Çev.)
Mrs. Dalloway...	Bayan Dalloway...	Mrs. Dalloway...	Mrs. Dalloway...
Mrs. Woolf...	Bayan Woolf...	Mrs. Woolf...	Mrs. Woolf...
Mrs. Brown...	Bayan Brown...	Mrs. Brown...	Mrs. Brown...

Tablo 1. Örnek 1

Özdemir 2000 yılındaki ve 2017 yılındaki eserde çevirmen olarak yer almaktadır. 2017 yılındaki çeviride 2000 yılından farklı çok az unsur bulunmaktadır. *Saatler* bölümlere ayrılmış şekilde yazılmış bir romandır. Her bölüm bir kadının adı ile isimlendirilmiştir ve onun anlatısına odaklanmaktadır. Tüm bütüncü incelendiğinde, 2000 yılındaki çeviride bölüm başlıklarında *bayan* ifadesi kullanılırken, 2017 yılındaki çeviride aynı çevirmen kitabın bölümlerindeki başlıklarda yer alan *bayan* kelimelerini İngilizce metindeki gibi yani *Mrs.* şeklinde korumayı tercih etmiştir denilebilir.

Güden (2006) tarafından yapılan araştırma, Türkçedeki cinsiyet ayrımcılığına odaklanmaktadır. Araştırmacı feminist eleştirinin özellikle *kadın* kelimesinin tercih edilmesi gerektiği yönünde olduğunu vurgulamaktadır. Çalışmaya göre *kadın* kelimesi biyolojik bir kimlik ifade ederken, *bayan* kelimesi bir hitap sözcüğü olup, cinsiyetin görünmez kılınmasına yol açmaktadır (Güden, 2006, ss. 35-40). Kitabın ana metninde büyük çapta bir değişim olmayıp sadece bölüm isimlerindeki bu değişim, feminist bir dönüşüm ya da tepkilere kulak verme şeklinde yorumlanabilir. Fakat, feminist anlatı unsurları üzerinde şekillenen romanda *bayan* kelimesinin kullanımı kadın cinselliğini yok sayarak sadece bir hitap kelimesi olması nedeniyle bastırma/azınlıklaştırma söylem stratejisi kapsamında değerlendirilebilir.

Öte yandan, *bayan* sözcüğü "Kadınların ad veya soyadlarının önüne getirilen saygı sözü" anlamında kullanılmaktadır (Türk Dil Kurumu'na [TDK], 2025). Buradan hareketle, bayan kelimesinin kibarlık atfettiği düşünülerek, anlam bakımında yine kadın cinselliğini yok sayması

sebebiyle özgürlükçe ve hoşgörülü görünme stratejisi kapsamında da değerlendirilebileceği söylenebilir.

Kaynak Metin (Cunningham, 1998)	Erek Metin-1 (Cunningham, 1998/2000, Özdemir, Çev.)	Erek Metin-3 (Cunningham, 1998/2024, Gökgül, Çev.)
You respect Marry Krull, she really gives you no choice, living as she does on the verge of poverty, going to jail for her various causes, lecturing passionately at NYU about the sorry masquerade known as gender (Cunningham, 1998, s. 22).	Marry Krull'a saygı duyuyorsun, yoksulluğun sınırında yaşayan, savunduğu şeyler yüzünden hapse atılan, sınıflandırma denen acınası kılık üzerine New York Üniversitesi'nde coşkulu dersler veren bu kadına karşı elinden başka bir şey gelmez (Cunningham, 2000, s. 30).	Marry Krull'a saygı duyuyorsun; yoksulluğun sınırında yaşayan, savunduğu çeşitli davalar için hapse giren, toplumsal cinsiyet denen acınası maskaralık üzerine New York Üniversitesi'nde coşkulu dersler veren bu kadın ona çıkart başka seçenek bırakmıyor (Cunningham, 2024, s. 27).

Tablo 2. Örnek 1

Örneği incelemeyen önce bağlamdan söz etmek gereklidir. Bu örnekte Marry Krull isimli akademisyenin verdiği ders üzerine bir konuşma geçmektedir. Kaynak metinde bu dersin odak noktası *gender* kelimesi ile okuyucuya sunulmuştur. Öteki taraftan, erek metin-1'de bu *gender* kelimesi için ikame edilen sözcük *sınıflandırma* sözcüğü olmuştur. TDK'ye (2025) göre *sınıflandırma* kelimesi "bölümlendirme, sınıflandırma işi" olarak tanımlanmaktadır. Buradan hareketle, cinsiyet kelimesinin içinde bulunan toplum tarafından şekillenme ve biyolojik şekillenme gibi diğer alt vurguları kaybettirip sınırlandırdığından bastırma/ azınlıklaştırma ötekileştirici söylem stratejisinin kullanıldığı söylenebilir. Bu durumun altında yatan neden ise toplumumuzda cinsiyet kelimesinin sadece cinsellikten ibaret olduğu kanısı ve akabinde gelişen *ayıp* algısı olabilir.

Erek metin-3 ise farklı bir karşılığa başvurarak, *toplumsal cinsiyet* kelimesini seçmiştir. Toplumsal cinsiyet fikri biyolojik cinsiyet farklılığının erkek ve kadınların toplumsal rolleri açıklamaya yetmediği takdirde ortaya çıkmıştır (von Flotow, 1997/2021, Bulut, Çev.)⁵. Akkaş (2024) biyolojik cinsiyet olgularından farklı olarak insanın sosyo-kültürel yapıda geliştirdiği, zamana, kültüre, aileye göre değişen; erkeğe ve kadına atfedilen toplumsal cinsiyet görevlerinin, rollerinin ve davranışlarının tarihî sürece, yaşanan mekânlara ve kültürlere göre değişkenlik gösterebileceğini ifade etmiştir. Simone de Beauvoir, (2011, p. 283) dişi üreme organına sahip olarak doğan bir bebeğin bu durumla birlikte kadın olmadığını vurgular. Buradaki vurgu aslında toplum tarafından inşa edilen bir cinsiyet kimliğine yapılan vurgudur. Yani biyolojik cinsiyetin yanında, insan toplumun etkisiyle istemli ya da istemsiz şekilde gelişen, cinsiyete de sahiptir. 2024 yılındaki

⁵ Toplumsal cinsiyet fikrine ilişkin bahsi geçen çevirilerde Luis Von Flotow tarafından kaleme alınan ve Prof. Dr. Alev Bulut'un çevirdiği *Çeviri ve Toplumsal Cinsiyet "Feminizm Çağı" nda Çeviri* isimli kitaptan yararlanılmıştır (von Flotow, 1997/2021, Bulut, Çev.)

çeviride böyle bir tercihe gidilmesinin nedeni bu düşüncelerin son yıllarda daha çok tartışa gelindiğinden olabilir.

Kaynak Metin (Cunningham, 1998)	Erek Metin-1 (Cunningham, 1998/2000, Özdemir, Çev.)	Erek Metin-3 (Cunningham, 1998/2024, Gökgül, Çev.)
Anything's better than queers of the old school , dressed to pass, bourgeois to the bone, living like husband and wife (Cunningham, 1998, s. 159)	O eski öğretinin sapık temsilcileri ; kılık kıyafete önem veren, beş para etmez, iliğine kadar burjuva, karı koca olarak yaşayan o tipler (Cunningham, 2000, s. 164).	Her şey, kabul görmek için giyinen, sapına kadar burjuva bir gül karı koca gibi yaşayan eski moda eşcinsellerden iyidir (Cunningham, 2024, s. 144).

Tablo 3. Örnek 2

Kaynak metinde, bir önceki örnekte de kendisinden bahsedilen Marry Krull karakteri hakkında bir diyalog geçmektedir. Kaynak metinde yer edinen *queers of the old school* ifadesinin erek metin-1'de *eski öğretinin sapık temsilcileri* şeklinde karşılandığı görülmektedir. Annamarie Jagose' nin vurguladığı üzere *queer* kavramı son yıllarda kimi zaman marjinal öz-kimliklemeler (*self-identifications*) öbeği için bir şemsiye terim, kimi zaman ise daha geleneksel bir bakış açısıyla gey ve lezbiyen çalışmalarından yola çıkarak oluşmuş kuramsal modeli anlatmak için kullanılmaktadır (Jagose, 1996/2021, Toprak, Çev.)⁶. Buradan hareketle, *sapık* karşılığı ile erek metin-1'de anlamı kötüleyen bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Bu çevirinin altında yatan düşünce queer bireylerin yoldan saptığı üzerine gelişen sapkın ithamlarından kaynaklanıyor olabilir.

Öteki taraftan, erek metin-3'te *queer* kelimesi için tercih edilen *eşcinsel* sözcüğü anlamı kötülemek üzerine kurgulanmasa da tanımında belirtildiği üzere *queer* bir şemsiye terim olduğundan, kapsama alanına giren diğer kimlikleri yok sayar niteliktedir. Buradan hareketle, erek metin-3'teki çeviri için bastırma/azınlıklaştırma stratejisinin kullanıldığı söylenebilir.

Kaynak Metin (Cunningham, 1998)	Erek Metin-1 (Cunningham, 1998/2000, Özdemir, Çev.)	Erek Metin-3 (Cunningham, 1998/2024, Gökgül, Çev.)
Oliver St. Ives, who came out spectacularly in Vanity Fair and was subsequently dropped from his leading role in an expensive thriller, has gained more notoriety as a gay activist than he could ever have hoped for had he continued posing as a heterosexual and cranking out	...Oliver St. Ives'in, bir eşcinsel eylemci olarak adı çıkmıştı , bir heteroseksüel olarak poz vermeye ve pahalı, ama peş para etmez filmler çevirmeye devam etseydi böyle bir şeyi düşünme bile göremezdi (Cunningham, 2000, s. 99).	...Oliver St. Ives, bir heteroseksüel olarak poz vermeye ve bir sürü pahalı fakat beş para etmez film çevirmeye devam etmiş olsaydı hayal edebileceğinden fazlasını bir eşcinsel eylemci olarak adı çıkınca elde etmişti (Cunningham, 2024, s. 86).

⁶ Queer kavramına ilişkin bahsi geçen çevirilerde Anna Marie Jagose tarafından kaleme alınan ve Ali Toprak'ın çevirdiği *Queer Teori Bir Giriş* isimli kitaptan yararlanılmıştır (Jagose, 1996/2021, Toprak, Çev.).

pricey (Cunningham, 1998, s. 93).	B-movies		
--------------------------------------	----------	--	--

Tablo 4. Örnek 3

Kaynak metinde, Vaughan'ın Oliver St. Ives hakkındaki konuşmalarına şahit oluyoruz. Kaynak metinde Oliver St. Ives'ı anlatırken yazar *more notoriety as a gay activist* şeklinde bir ifade kullanmıştır. Öteki taraftan, erek metin-1 ve erek metin-3 bu ifadeyi karşılarken *bir eşcinsel eylemci olarak adı çıkmıştı* ifadesini tercih etmiştir. Burada *activist* kelimesine karşılık olarak seçilen *eylemci* sözcüğü göze çarpmaktadır. *Aktivizm* kavramı Cambridge Çevrimiçi Sözlüğünde (2025) şu şekilde yer bulmaktadır: "Genellikle siyasi veya sosyal bir sonuca ulaşmak için doğrudan ve fark edilebilir eylemin kullanılması." Buradan hareketle, aktivizm kelimesinin sadece bir eylem olmadığı belirli bir amaca yönelik olduğu söylenebilir. Bu durumda, aktivist kelimesinin anlam alanını sınırlandırarak bastırma/ azınlıklaştırma ötekileştirici söylem stratejisinin kullanıldığı söylenebilir. Öteki taraftan, eylemci kelimesinin ise olumsuz çağrışımları da mevcuttur. Bu olumsuz çağrışımları tüm geylemlere mal etmek aynılaştırma söylem stratejisi ile ötekileştirici bir tavrın göstergesi olabilir.

Kaynak Metin (Cunningham, 1998)	Erek Metin-1 (Cunningham, 1998/2000, Özdemir, Çev.)	Erek Metin-3 (Cunningham, 1998/2024, Gökçül, Çev.)
For Heaven only knows why one loves it so, how one sees it so, making it up, building it round one, tumbling it, creating it every moment afresh; but the veriest frumps, the most dejected of miseries sitting on doorsteps (drink their downfall) do the same; can't be dealt with, she felt positive, by Acts of Parliament for that very reason: they love life (Cunningham, 1998, s. 41).	Tanrı bilir; ama en düşkünler bile, kapı ışık yerinde oturan, en sefil yaratıklar bile (ölümüne içiyorlar) aynı şekilde yapıyorlar; yasalar bunlarla başa çıkamaz, diye düşündü inançla, çünkü onlar hayatı seviyorlar (Cunningham, 2000, s. 47).	Tanrı bilir; fakat en derbeder tipler bile, kapı eşliğinde oturan en sefiller bile (ölümüne içiyorlar) aynı şeyi yapıyor; yasalar bunlarla aynı nedenle başa çıkamaz, bundan emin: Onlar hayatı seviyorlar (Cunningham, 2024, s. 40).

Tablo 5. Örnek 4

Yukarıdaki örnekte Laura Brown karakteri bir mektup okumaktadır. Okuduğu mektupta ise Londra'ya dair betimleyici bir üslup hakimdir. Kaynak metin sokaklarda yaşayan kimseleri

anlatmak için *the veriest frumps, the most dejected of miseries sitting on doorsteps* ifadesine yer vermiştir. Erek metin-1 ve erek metin-2’de *en düşkünler bile, kapı ışık yerinde oturan, en sefil yaratıklar bile* ifadeleri kaynak metindeki ifadeyi karşılamak üzere seçilmiştir. Kaynak metindeki anlatı *miseries* kelimesi ile sefaleti gözler önüne sererken, erek metin-1 ve erek metin-2 bu sefaleti bir adım daha ileri götürerek *yaratık* kelimesini eklemiş ve anlamın kötülenmesine sebebiyet vermiştir. Buradan hareketle, erek metin-1 ve erek metin-2 için anlam kötülenmesi ötekileştirici söylem stratejisinin kullanıldığı söylenebilir. Bu durumun altında yatan neden, anlatıdaki sefalet vurgusunu artırma isteğinden kaynaklanıyor olabilir. Erek metin-3 ise kaynak metne daha bağlı kalarak böyle bir ekleme yapmamayı tercih etmiştir.

Kaynak Metin (Cunningham, 1998)	Erek Metin-1 (Cunningham, 1998/2000, Özdemir, Çev.)	Erek Metin-3 (Cunningham, 1998/2024, Gökgül, Çev.)
She will not be the mother who intervenes , much as they beg her to with their eager smiles and wounded eyes (Cunningham, 1998, s. 72-73).	Hevesli gülümsemeleri ve yaralı bakışlarıyla ne kadar yalvarsalar da her şeye burnunu sokan anne olmayacak (Cunningham, 2000, s. 78).	Hevesli gülümsemeleri ve taralı bakışlarıyla ne kadar çok yalvarsalar da, Virginia her şeye müdahale eden anne olmayacak (Cunningham, 2024, s. 69).

Tablo 6. Örnek 5

Kaynak metinde, romanın bir kahramanı olan Woolf hakkında *mother who intervenes* ifadesini kullanarak böyle bir anne olmayacağı ifade edilmektedir. Cambridge Çevrimiçi Sözlüğüne (2025) bakıldığında *intervene* kelimesi için şu anlam göze çarpar: “Araya girmek, müdahale etmek, karışmak (Cambridge Sözlük, 2024).” Bu kelime için erek metin-1 ve erek metin-2’de ise *burnunu sokan* ifadesi kullanılarak deyimsel bir yapıya yer verilmiştir. Bu çerçevede *anne* imgesinin her şeye burnunu sokan kişi olarak gösterilmesi tüm anneleri ilgilendirdiğinden aynılaştırma ötekileştirici stratejisinin kullanıldığını göstermektedir. Aynı zamanda, *her şeye burnunu sokmak* deyiminin kullanımı anlam kötüleşmesi bağlamında da değerlendirilebilir. Bir diğer metin olan erek metin-3 *her şeye müdahale eden* ifadesiyle anlamı kötülemekten uzaklaşmış ve kaynak metne yakınlaşmıştır.

Kaynak Metin (Cunningham, 1998)	Erek Metin-1 (Cunningham, 1998/2000, Özdemir, Çev.)	Erek Metin-3 (Cunningham, 1998/2024, Gökgül, Çev.)
This one would have a gay man for a hero. That’s the only thing, and it’s not that big a deal. He wouldn’t be tortured about his sexuality . He wouldn’t have HIV . He’d just be a gay guy who does his job (Cunningham, 1998, s. 176)	Bu seferinde kahraman eşcinsel bir adam. Hepsi bu, o kadar da güç değil. Cinsel tercihi konusunda eziyet edilmeyecek ona. AIDS olmayacak (Cunningham, 2000, s. 179).	Bu seferinde eşcinsel bir adam, kahraman olacak. Tek farkı bu ve o kadar da güç değil. Ona cinsel tercihi konusunda eziyet edilmeyecek. AIDS olmayacak (Cunningham, 2024, s. 157).

Tablo 7. Örnek 6

Kaynak metnin üstte verilen kesitinde Sally, Walter ve Oliver arasında geçen bir diyaloga yer verilmiştir. Bahsi geçen diyalogun öznesi ise Oliver St. Ives karakteridir. Kaynak metinde eğer Oliver'ın eşcinsel olmasaydı yaşayacağı hayata dair izlenimler ifade edilmiştir. Kaynak metin Oliver'ın cinsel kimliğinden bahsederken *sexuality* ifadesine yer verilmiştir. Erek metinlerin tamamı ise *cinsel tercih* şeklinde ifadeyi karşılamıştır. Bu ifade hakkında KaosGL Derneği'nin hazırlamış olduğu *Çeviri Sözlüğü* aydınlatıcı nitelik taşımaktadır. Sözlüğe göre, cinsel yönelimin nasıl şekillendiğine dair bilimsel tartışma ve araştırmalar sürmektedir, bununla birlikte bunun irade ile gerçekleştirilen bir seçim olmadığı konusunda geniş bir fikir birliği mevcuttur. Bu sebeple *cinsel tercih* terimi LGBTIQ+ (lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks, queer, aseksüel) bireylerin gerçekliğiyle örtüşmemektedir (Çeviri Sözlüğü, 2020, s. 49). Buradan hareketle, bireylerin *cinsel tercih* sözcüğünü benimsemediği ve yanlış bulduğu açıktır.

Tureng Çevrimiçi Sözlüğü baz alındığında *sexuality* kavramı için *cinsellik* kelimesinin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Söylem stratejilerine gelindiğinde *cinsel tercih* kelimesi ile *cinsellik* kelimesinin kapsama alanının daraltıldığı ve bastırma/azınlıklaştırma ötekileştirici söylem stratejisinin kullanıldığı söylenebilir. Bu örneklerde bir şey daha dikkat çekicidir. Kaynak metindeki HIV kısaltması erek metinlerde AIDS olarak karşılanmıştır. HIV (*Human Immunodeficiency Virus*) Türkçede *İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü* ve AIDS (*Acquired Immune Deficiency Syndrome*) Türkçede *Edinsel Bağışıklık Yetmezliği Sendromu* birbirinden farklı kavramlardır (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023). HIV insan bağışıklığına saldıran bir virüsken, AIDS ise bir bağışıklık yetmezliği hastalığıdır (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).⁷ AIDS ile eşcinsellerin özdeşleşmesini destekleyen bu denli kullanımlarda aynılaştırma söylem stratejisi bağlamında değerlendirilebilir.

Kaynak Metin (Cunningham, 1998)	Erek Metin-1 (Cunningham, 1998/2000, Özdemir, Çev.)	Erek Metin-3 (Cunningham, 1998/2024, Gökgül, Çev.)
...Christians with acoustic guitars or wives who've agreed to be harmless in exchange for their keep. (Cunningham, 1998, s. 12).	Hıristiyanlarla ya da karınları koydukça ses çıkarmayı kabul etmiş ev kadınlarıyla . (Cunningham, 2000, s. 20).	Hıristiyanların veya geçimlerini sağladık aç ses çıkarmayı kabul etmiş ev kadınlarının dünyasına ait kıldardı (Cunningham, 2024, s. 17).

Tablo 8. Örnek 7

Kaynak metinde Vaughan hakkında bir kesite yer verilmiştir. Kaynak metinde geçen *wives* kelimesi erek metinlerde kendine *ev kadınları* karşılığını bulmuştur. Tureng Çevrimiçi Sözlüğü *wife* sözcüğü için sırasıyla şu anlamları göstermektedir: "Karı, eş, hanım, kadın... (Tureng Sözlük, 2024)." Sözlüklerde geçen anlamların yanı sıra erek metinler kadın imgesini ev işleri ile özdeşleştirerek *ev kadınları* ifadelerini tercih etmiştir. Oysa kadınlar hayatın her alanında yer almaktadır. Böyle bir özdeşleştirme beraberinde aynılaştırma yoluyla ötekileştirici söylemi getirdiğinden burada ötekileştirici bir söylem stratejisinin kullanıldığı söylenebilir.

⁷ Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün HIV ve AIDS'e ilişkin yazısının tamamını okumak için bkz. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/hastaliklar/hiv-aids.html>

Örneklerin sunduğu çözümler ışığında bir sonraki kısımda, halihazırda var olan çalışmalarla çözümler karşılaştırılarak tartışılacak ve bir sonuca varılacaktır. Bu tartışmalar gelecek araştırmalara kaynaklık edecektir.

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Söylem Çözümlemesi, dil kullanımına açıklık getirmek amacıyla bağlamları, bağlamlar arasındaki ilişkileri, metni ya da konuşmayı çözümler şekillerini ortaya koymaktadır (van Dijk, 2008). Söylem çözümlemesi bir yandan dil kullanımına açıklık getirirken, o dili kullanan kişiler hakkında da çözümler yapar. Çevirmen de çeviri sürecinde söylemi çözümler ve diğer dile aktarmalıdır. Bu gereklilik birçok çalışma ile de ortaya konmuştur. Bu çalışmalarda çevirmenlerin hangi söylem stratejisinin ne amaçla kullanıldığının farkında varması gerektiğinin altı çizilmiştir (Tymoczko, 2007, 2010; Wolf, 2012; Baker, 2013; Erkazancı Durmuş, 2022). Buradan hareketle, bu çalışmada *Saatler* isimli eseri, eleştirel söylem çözümlemesi bakış açısıyla ve Coupland (2010) tarafından ortaya atılmış ötekileştirici söylem stratejileri ile çözümlenmiştir.

Çözümler ışığında Özdemir'in 2000 ve 2017 yıllarında ortaya koyduğu çevirilerde Gökgül'ün çevirilerine kıyasla daha fazla ötekileştirici söylem stratejileri kullanıldığından söz edilebilir. Bu ötekileştirici bakış açısının altında yatan birçok sebep olabilir. Bu sebepler arasında toplumsal cinsiyet, cinsiyet cinsellik gibi kavramların tam olarak idrak edilemeyişi, toplumsal normların dayattığı özdeşleşmeler, toplum normları dolayısıyla gösterilen çekinceler ve norm inşa etme çabası sayılabilir. Eserde ötekileştirici söylemin kullanıldığı noktaların toplumsal cinsiyet bağlamında oluşu çarpıcı niteliktedir. Temeline toplumsal cinsiyet sorunlarını alan bir eserde, ötekileştirici söylemin toplumsal cinsiyet unsurları üzerinden kurgulanması, ana temanın tam olarak benimsenmeyişi ve/veya ideolojik bir duruşun bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Çalışmanın çözümlerinin ışık tuttuğu önemli bir nokta da ötekileştirici söylem stratejilerinin en çok bastırma/ azınlıklaştırma, anlam kötülemesi ve aynılaştırma kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu noktada, bu çalışma ötekileştirici söylemin faturasını çevirmenlere kesmek değil, toplumsal bir bilinç yaratmak için yapılmıştır. Nitekim, çeviri süreci sadece çevirmeni değil aynı zamanda baş editör, dil editörü ve son okuyucu gibi birçok farklı aktörü içermektedir.

Saatler isimli eser zengin toplumsal cinsiyet temaları nedeniyle farklı bakışlar ile alınabilir niteliktedir. Söz gelimi bu bakış açıları arasında kuir kuram, feminist kuram ve göstergebilimsel kuramlar dahil olmak üzere birçok farklı yaklaşım ile ele alınabilir. Ayrıca, *Saatler* romanının filme uyarlanmış hali ile karşılaştırılması doğrultusunda verimli bir çalışma üretilebilir. Farklı bakış açılarından bakıldığında, kümülatif halde biriken bilgiler daha aydınlatıcı olacak ve halihazırda yapılan bu çalışma amacına ulaşacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkaş, İ. (2024). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. *Ekev Akademi Dergisi (Icoae Özel Sayı)*, 97-118.
- Baker, Mona (2013). Translation as an alternative space for political action. *Social Movement Studies*, 12(1), 23-47.
- Bassnett, Susan, & Lefevere, André (Eds.). (1990). *Translation, history, and culture*. Pinter Publishers.

- Başer, Nabi (2020). *İmago. Cogito*, 97, 56-70.
- Beauvoir, Simon de (2011). *The second sex* (C. Borde & S. Malovany-Chevallier, Trans.). Vintage Books. (Original work published 1949).
- Bhabha, Homi Kharshedji (1994). *The location of culture*. Routledge.
- Bloor, Meriel, & Bloor, Thomas (2007). *The practice of critical discourse analysis*. Hodder Arnold.
- Büyükantarcıoğlu, Nalan (2006). *Toplumsal gerçeklik ve dil*. Multilingual.
- Cambridge University Press. (2025). Activism [Tanım]. *Cambridge Dictionary*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/activism>
- Cambridge University Press. (2025). Intervene [Tanım]. *Cambridge Dictionary*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/intervene>
- Canning, Richard (2003). *Hear us out: Conversations with gay novelists*. Columbia University Press.
- Castro Varela, Maria do Mar & Dhawan, Nikita (2005). *Postkoloniale Theorie: Eine kritische Einführung*. Transcript Verlag.
- Coetzee, Maxwell John (1999). *Utancı* (İ. Özdemir, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Coupland, Nikolas (2010). 'Other' representation. In J. Jaspers, J. Ostman, & J. Verschueren (Eds.), *Handbook of Pragmatics Highlights: Society and Language Use* (ss. 241–260). John Benjamins.
- Coupland, Nikolas, & Jaworski, Adam (2006). *The discourse reader* (2nd ed.). Routledge.
- Cunningham, Michael (1984). *Golden states*. Crown Publishers.
- Cunningham, Michael (1990). *A home at the end of the world*. Farrar Straus Giroux.
- Cunningham, Michael (1995). *Flesh and blood*. Farrar, Straus and Giroux.
- Cunningham, Michael (1998). *The Hours*. Farrar, Straus and Giroux.
- Cunningham, Michael (2000). *Saatler*. (İ. Özdemir, Çev.). İstanbul: Can.
- Cunningham, Michael (2017). *Saatler*. (İ. Özdemir, Çev.). İstanbul: Kırmızı Kedi.
- Cunningham, Michael (2024). *Saatler*. (Ö. G. Gökgül, Çev.). İstanbul: Kırmızı Kedi.
- Darwish, Ali (2010). *Translation applied: An introduction to applied translation studies – A transactional model*. Writescop Publishers.
- Ehlers, Wolfram (2000). Abwehrmechanismen. In W. Mertens & B. Waldvogel (Eds.), *Handbuch psychoanalytischer Grundbegriffe* (ss. 36–58). Kohlhammer.
- Ercan, Songül Gülsüm, & Daniş, Pınar (2019). Söylem, söylem çözümlemesi ve eleştirel söylem çözümlemesi: Tanımları ve kapsamaları. *DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 527–552.
- Erkazancı Durmuş, Hilal (2022). Chick lit ve çeviri: Diyet diyarından sıfır beden cehennemi'ne. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi- Istanbul University Journal of Translation Studies*, 17, 39–59. <https://doi.org/10.26650/iujts.2022.1168385>
- Fairclough, Norman (1989). *Language and power*. Longman.
- Fairclough, Norman (1992). *Discourse and social change*. Polity Press.
- Fairclough, Norman (2001). *Language and power* (2nd ed.). Longman.
- Foucault, Michel (1988). Technologies of the self. In L. Martin, H. Gutman, & P. Hutton (Eds.), *Technologies of the self: A seminar with Michel Foucault* (ss. 16–49). University of Massachusetts Press.

- Foucault, Michel (1995). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). Vintage Books.
- Fowler, Roger vd. (1979). *Language and control*. Routledge & Kegan Paul.
- Gee, James Paul (2011). *How to do discourse analysis: A toolkit*. Routledge.
- Güden, M. P. (2006). *Dilde cinsiyet ayrımcılığı: Türkçenin içerdiği eril ve dişil ifadeler bakımından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/41950.pdf>
- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2023). *HIV-AIDS*. Retrieved from <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/hastaliklar/hiv-aid.html>
- Halliday, Michael Alexander Kirkwood (1975). *Learning how to mean: Explorations in the development of language*. Edward Arnold.
- Haubl, Rolf (2000). Spiegeln. In W. Mertens & B. Waldvogel (Eds.), *Handbuch psychoanalytischer Grundbegriffe* (ss. 65–80). Kohlhammer.
- Hughes, M. J. (2004). Michael Cunningham's *The Hours* and Postmodern Artistic Re-Presentation. *Critique: Studies in Contemporary Fiction*, 45(4), 349–361. <https://doi.org/10.3200/CRIT.45.4.349-361>
- İeçcu-Fairclough, Isabela (2008). Critical discourse analysis and translation studies: Translation, recontextualization, ideology. *Bucharest Working Papers in Linguistics*, 10(2), 67–72.
- Jagose, Anna Marie. (2021). *Queer teori: Bir giriş* (A. Toprak, Çev.). İstanbul: NotaBene.
- Kansu-Yetkiner, Neslihan (2021). A critical discourse analysis approach to othering: Depiction of the Syrian refugee experience in Turkish children's literature. *[sic] - A Journal of Literature, Culture and Literary Translation*. <https://doi.org/10.15291/sic/2.11.lc.5>
- KaosGL. (2020). *Çeviri sözlüğü*. Kaos GL.
- Karaca Küçük, Ş. (2023). Ölmeye Yatmak ve Saatler'de Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında İntihar Düşüncesinin Mekânla İlişkisi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları* (28), 316-327. <https://doi.org/10.30767/diledeara.1349377>
- Kim, Kyung Hye (2020). *Critical discourse analysis in translation studies: An introductory textbook*. Routledge.
- Kress, Gunther Rolf, & Hodge, Robert Ian Vere (1979). *Language as ideology*. Routledge & Kegan Paul.
- Kress, Gunther Rolf (1990). Critical discourse analysis. *Annual Review of Applied Linguistics*, Cambridge University Press. 11, 84–99. <https://doi.org/10.1017/S0267190500001975>
- Kress, Gunther Rolf, & Bezemer, Jeff (2023). Multimodal discourse analysis. In J. P. Gee & M. Handford (Eds.), *The Routledge handbook of discourse analysis* (2nd ed.). ss. 119–135). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003035244-12>
- Labov, William., & Fanshel, David (1977). *Therapeutic discourse: Psychotherapy as conversation*. Academic Press.
- Lacan, Jacques (1949). Le stade du miroir comme formateur de la fonction du Je telle qu'elle nous est révélée dans l'expérience psychanalytique. *Revue Française de Psychanalyse*, 13(4), 449–455.
- Lacan, Jacques (1973). Das Spiegelstadium als Bildner der Ich-Funktion. In *Schriften I* (ss. 61–70). Oltzen. http://www.acsu.buffalo.edu/~erikconr/courses/DMS_259/readings/05_LacanMirrorStage.pdf

- Lemke, Jay L. (1995). *Textual politics: Discourse and social dynamics*. Taylor & Francis.
- Munday, Jeremy, & Zhang, Meifang (Eds.). (2015). *Discourse analysis in translation studies*. John Benjamins Publishing Company.
- Reich, Günter (2000). Projektive Identifizierung. In W. Mertens & B. Waldvogel (Eds.), *Handbuch psychoanalytischer Grundbegriffe* (ss. 89–105). Kohlhammer.
- Rifat, Mehmet (2020). XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları-1. Yapı Kredi.
- Said, Edward (2003). *Orientalism*. Penguin Books.
- Şah, Umut (2020). Eleştirel söylem analizi: Temel yaklaşımlar. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (7), 210-231.
- Saldanha, Gabriel, & O'Brien, Sharron (2014). *Research methodologies in translation studies*. Routledge.
- Seidler, Günther Harry (2000). Identifizierung. In W. Mertens & B. Waldvogel (Eds.), *Handbuch psychoanalytischer Grundbegriffe* (ss. 21–35). Kohlhammer.
- Sinclair, John McHardy, & Coulthard, Richard Malchom (1975). *Towards an analysis of discourse: The English used by teachers and pupils*. Oxford University Press.
- Soy, E. (2018). Hermenötik Yaklaşımla Michael Cunningham'ın Saatler Romanından Virginia Woolf'un Mrs. Dalloway Romanına Uzanan Çizgide: Okurun Anladığı. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 154-181. <https://doi.org/10.32321/cutad.388614>
- Spengler, B. (2004). Michael Cunningham Rewriting Virginia Woolf: Pragmatist vs. Modernist Aesthetics. *Woolf Studies Annual*, 10, 51–79. <http://www.jstor.org/stable/24906503>
- Spivak, Gayatri Chakravorty (1984). The Rani of Sirmur. In F. Barker et al. (Eds.), *Europe and its others: Vol. 1. Proceedings of the Essex Conference on the Sociology of Literature* (ss. 29–36). University of Essex.
- Snell-Hornby, Mary (2006). *The turns of translation studies: New paradigms or shifting viewpoints?* John Benjamins Publishing.
- Spivak, Gayatri Chakravorty (1996). *The Spivak reader* (D. Landry & G. MacLean, Eds.). Routledge.
- Stubbs, Michael (1983). *Discourse analysis: The sociolinguistic analysis of natural language*. University of Chicago Press.
- Talbot, Mary (2007). *Media discourse: Representation and interaction*. Edinburgh University Press.
- Thomas-Olalde, Oscar, & Velho, Astride (2011). Othering and its effects: Exploring the concept. *Writing postcolonial histories of intercultural education*, 2, 27–51.
- Toury, Gideon (2012). *Descriptive translation studies – and beyond* (Revised ed.). John Benjamins Publishing.
- Trušník, Roman (2013). James Purdy's The Nephew – A gay novel without gay characters: A few remarks on the use of thematic criticism. In M. Kaleta & M. Lachman (Eds.), *American literature and culture in an age of cold war: A conference volume* (ss. 297–305). Wydawnictwo KUL.
- Tureng Çevrimiçi Sözlük. (2025). Sexuality [Tanım]. *Tureng Sözlük*. <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/sexuality>
- Tureng Çevrimiçi Sözlük. (2025). Wife [Tanım]. *Tureng Sözlük*. <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/wife>
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2025). Bayan [Tanım]. *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2025). Sınıflandırma [Tanım]. *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr>

- Tymoczko, Maria (2007). *Enlarging translation, empowering translators*. Routledge.
- Tymoczko, Maria (2010). The space and time of activist translation. In M. Tymoczko (Ed.), *Translation, resistance, activism* (ss. 227–254). University of Massachusetts Press.
- Van Dijk, Teun Adrianus (Ed.). (1985). *Discourse and communication: New approaches to the analysis of mass media discourse and communication*. Walter de Gruyter.
- Van Dijk, Teun Adrianus (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, 4(2), 249–283. <https://doi.org/10.1177/0957926593004002006>
- Van Dijk, Teun Adrianus (1998). *Ideology: A multidisciplinary approach*. SAGE Publications.
- Van Dijk, Teun Adrianus (2008). *Discourse and context: A sociocognitive approach*. Cambridge University Press.
- Von Flotow, Luis (2021). *Çeviri ve toplumsal cinsiyet* (A. Bulut, Çev.). İstanbul: Everest.
- Wang, Binghua, & Munday, Jeremy (Eds.). (2020). *Advances in discourse analysis of translation and interpreting: Linking linguistic approaches with socio-cultural interpretation*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780367822446>
- Wodak, Ruth (Ed.). (1989). *Language, power and ideology: Studies in political discourse*. John Benjamins Publishing.
- Wodak, Ruth, & Meyer, M. (Eds.). (2001). *Methods of critical discourse analysis*. SAGE Publications.
- Wodak, Ruth (2014). Critical discourse analysis. In C. Leung & B. V. Street (Eds.), *The Routledge companion to English studies* (ss. 302–316). Routledge.
- Woolf, Virginia (1925). *Mrs. Dalloway*. Hogarth Press.
- Wolf, Michaela (2012). The sociology of translation and its ‘activist turn’. *Translation and Interpreting Studies*, 7(2), 129–143.
- Zweig, Stefan. (2018). *Amok koşucusu* (İ. Özdemir, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.